

www.svenskcuratorforening.se

Datum: 2024-06-19

Mottagare: Kulturdepartementet, Enheten för kultur och kulturmiljö

Ärende: Utlåtande angående ”Redovisning av uppdrag om att lämna förslag om organisationsförändring” – sammanslagning av Statens kulturråd och Konstnärsnämnden (Ku2023/01161)

Diarienummer: Ku2024/00280

Yttrande: Härmed framför Svensk curatorförening synpunkter gällande regeringens förslag att inordna Konstnärsnämndens verksamhet under Kulturrådet.

Sammanfattning

Svensk curatorförening (nedan kallad SCF) ser på förslaget om sammanslagningen av Kulturrådet och Konstnärsnämnden med stor oro och avstyrker ett genomförande. Vi är kritiska till att förslaget inte föregåtts av en mer djupgående utredning samt att listan på remissinstanser utelämnar stora delar av konst- och kulturfältet som påverkas av förslaget och kunde komma med viktiga inspel. Vi delar den analys som Konstnärsnämnden ger uttryck för i rapporten och ser uppenbara risker för maktkoncentration, intressekonflikt, minskade medel till konstlivet, långa processer, samt kompetensförlust. I förlängningen, riskerar det kulturpolitiska målet att “främja kvalitet och konstnärlig förnyelse” inom bildkonstområdet att inte uppfyllas.

Vi bekymrar oss även för att målet att “främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan” – det område där mycket av förnyelsen sker, och där ribban sätts för konstnärlig kvalitet – blir svårt att uppnå i det fall myndigheterna slås ihop. Exempelvis är det ytterst anmärkningsvärt att framtiden för det svenska flaggskeppet i internationella sammanhang, IASPIS (Sveriges internationella utbytesprogram för bild- och formkonstnärer som är en del av Konstnärsnämnden), inte framhålls som en betydande komponent i den föreslagna sammanslagningen. IASPIS har varit central för den svenska bildkonstscenen genom residens, stipendier och expertbesök.

Sammanslagningen med Kulturrådet, vars uppgift främst är att fördela bidrag till kulturlivets arrangörer samt förverkliga en nationell kulturpolitik, tror vi försvagar Konstnärsnämndens arbete för konstnärers utvecklingsarbete och det fria konstlivet. Detta kommer i förlängningen att drabba även curatorer verksamma i Sverige, då möjligheterna till utbyte curatorer och konstnärer emellan riskerar att minska.

Likt Konstnärnämnden bedömer vi en sammanslagning som riskfylld i en tid av lågkonjunktur och inflation, då kulturlivet befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge med en försvagad arbetsmarknad, minskade intäkter och ökade kostnader.

Vad är Svensk curatorförening?

Svensk curatorförening är en politiskt obunden ideell förening som bildades 2021. Föreningens syfte är att företräda, tillvarata och främja curatorers yrkesmässiga, ekonomiska och sociala trygghet och verkar för att på lång sikt vara en samlingspunkt för curatorer. SCF representerar såväl frilansande som institutionellt knutna curatorer.

SCF:s syfte är att utbyta erfarenheter, professionalisera fältet och att skapa ett långsiktigt erkännande för yrket inom konstens ekosystem. SCF definierar curatorsrollen i förhållande till en konstnärlig praktik och vill understryka värdet av de konstnärliga dimensioner som en curator kan tillföra. Föreningen är också en instans för remissvar och är initiativtagare till internationella forum.

Vilka risker ser vi?

- **Curatorernas ställning försvagas ytterligare**

En curator arbetar nära konstnärer, forskar, säkrar extern finansiering för projekt, producerar, marknadsför, förmedlar, tolkar och presenterar konst på ett förnyande och kreativt sätt för olika publikgrupper. Curators yrkesroll är därmed avgörande för konstfältet och kulturen i stort. Curatorernas verksamhet svarar utöver de nämnda kulturpolitiska målen (internationalisering, interkulturellt samarbete och konstnärlig utveckling) även mot målet att “främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas” samt “allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor.”

Samtidigt har organisationen Bildkonst Sverige “uppmärksammat att det i Sverige finns ett glapp mellan Konstnärnämnden och Kulturrådet i fråga om stöd till curatorer. Konstnärnämnden ger inte stöd till curatorer trots att man ger stöd till motsvarande funktioner inom andra konstområden. Under pandemin var curatorer därför en av de yrkesgrupper som stod helt utan stöd. Trots detta har Konstnärnämnden fortfarande inte tagit tag i frågan.”

Vi framhäver curators yrkesroll som en viktig resurs inom konstens ekosystem, där curators förmåga att sprida konst i landet, skapa kunskap och att förmedla bidrar till att stärka arbetsmarknaden inom kulturen, genom att skapa utställningsmöjligheter nationellt och internationellt. För närvarande är, förutom vissa regionala och privata fonder, Kulturrådet den enda instans som ger direkta bidrag till curatorer i form av projektmedel och om detta inte beaktas eller utökas ytterligare finns hög risk att curatorerna återigen faller mellan stolarna. I skrivelsen talas enbart om antingen enskilda skapande (konstnärer) eller organisationer. Vi vill hävda curators position som en nödvändig länk mellan konstnär och organisation, där curators specifika kompetenser kan arbeta med och för att säkerställa de kulturpolitiska målen på sätt som bidrar till att stärka ett levande och dynamiskt konstliv.

- **Minskad mångfald/bristande garanti för konstnärlig frihet**

Tillgång till flera olika finansieringskällor stärker curatorers och konstnärers möjlighet till fritt skapande och därmed den konstnärliga friheten. Vi vill, likt andra före oss, understryka hur den konstnärliga friheten och den kulturella mångfalden gynnas av flera finansieringskällor, och stärks av att det finns möjlighet att ansöka om bidrag för olika syften och ändamål från skilda håll.

En sammanslagning mellan Konstnärsnämnden och Kulturrådet, innebär förlorad spetskompetens, eftersom viktiga funktioner tas bort och man riskerar att förlora den nödvändiga distansen för att upprätthålla kritisk granskning organisationerna emellan. De två enheterna kompletterar i dag varandra, dels kompetensmässigt, dels vad gäller målriktning och finansieringsmöjligheter viktiga att bibehålla för en diversifierad infrastruktur inom konst- och kulturområdet. En centraliserad styrning riskerar dessutom att premiera en snävare och alltmer likriktad kultur.

En sammanslagning riskerar att bidra till ökad maktkoncentration och likriktning i organisationen då beslutandegrupperna underställs myndighetens övergripande målsättning. Styrelsen hos Konstnärsnämnden består i första hand av konstnärer, och denna kompetens bör tas på allvar – dessa representerar unika perspektiv och erfarenheter vilka är vitala för ett pluralistiskt konstfält, och kan dessutom verka som garant för konstnärlig frihet.

- **Försvagat främjandearbete och internationalisering**

Vi frågar oss vad som ska hända med IASPIS i sammanslagningen. Vi bekymrar oss för målet att “främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan” – det område där mycket av förnyelsen sker, och där ribban sätts för konstnärlig kvalitet – inte kommer kunna uppnås i önskad utsträckning. IASPIS har varit central för den svenska bildkonstscenen genom residens, stipendier och expertbesök och fungerar som förebild för flera andra organisationer världen över, däribland norska OCA och finska FRAME, med internationella expertbesök och gästateljéer spridda runt om i världen.

För närvarande är IASPIS en av få instanser för utbyte internationella curatorer emellan genom exempelvis expertsbesöksprogrammet. Även residensprogrammet ger curatorer goda möjligheter och resurser att bjuda in och arbeta med internationellt verksamma konstnärer.

En sammanslagning riskerar att leda till minskade resurser för internationalisering, ett försvagat konstnärspolitiskt perspektiv, och en samordning av verksamheten kan resultera i en likriktning av hur detta arbete utvecklas. Precis som Konstnärsnämnden bedömer SCF att det finns en risk att dessa delar av de konstnärspolitiska insatserna försvagas och förlorar möjligheten att följa fältets behov av snabba och riktade insatser om de blir del av en större myndighet. Konstnärsnämndens mindre organisation och närhet till konstnärerna gör att myndigheten snabbt kan ställa om insatser inom främjandearbetet för att möta konstfältets behov vilket är en nyckel till framgångsrikt främjande.

- **Högre konkurrens om tillgängliga bidrag**

I en tid av lågkonjunktur och inflation, då kulturlivet befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge med en försvagad arbetsmarknad, minskade intäkter och ökade kostnader, ser vi en sammanslagning som riskfylld, där en redan otillräcklig kulturbudget kan komma behöva omfatta fler bidragsformer och än fler sökande, istället för att stödet utökas.

Kulturrådet framhäver i sin analys att det "behövs mer medel till främjandet av utveckling och tillgängliggörande av konst och kultur." Oavsett om sammanslagningen blir av eller ej bör därför mer medel skjutas till (utöver de befintliga) så att även curatorer omfattas av de stödformer bildkonstnärer sedan tidigare åtnjutit genom Konstnärsnämndens stipendier eftersom vi menar att curatorer spelar en avgörande roll för att tillgängliggöra konsten och för att bidra till dess utveckling. Vi ser dock välkomnande på hur en eventuell sammanslagning skulle kunna möjliggöra en mer ändamålsenlig användning av medel snarare än en besparing, i det fall att man med "ändamålsenlig användning av medel" syftar på att en större del av organisationens medel skall gå till kulturaktörer och konstnärer, så att exempelvis Konstnärsnämndens arbetsstipendier också kan göras tillgängliga för curatorer att söka.

Vi hoppas att våra synpunkter beaktas och att förslaget om sammanslagning omprövas,

Jonatan Habib Engqvist, styrelseordförande

Tal Gilad, styrelseledamot

Joa Ljungberg, styrelseledamot

Jari Malta, styrelseledamot

Natasha Marie Llorens, styrelseledamot

Anca Rujoiu, styrelseledamot

Noel Platts, styrelseledamot

Amila Puzic, styrelseledamot

James Taylor Foster, styrelseledamot

Alida Ivanov, medlem Svensk curatorförening

Karin Bähler Lavér, verksamhetsutvecklare Svensk curatorförening

Marianna Garin, verksamhetsutvecklare Svensk curatorförening

Sona Stepanyan, verksamhetsutvecklare Svensk curatorförening